

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์	ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการและใช้ประโยชน์จากเห็ดป่า: กรณีศึกษาบ้านคอนชัย ตำบลเมืองปาน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง
ผู้เขียน	นางสาวพัชพร วิภาศรีนิมิต
ปริญญา	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน)
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	อาจารย์ ดร.สิทธิธัญ ประพุทธนิตสาร

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการศึกษาถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการและใช้ประโยชน์จากเห็ดป่าของชุมชนบ้านคอนชัย ตำบลเมืองปาน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาถึงสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงจากอดีตถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2526 - 2552) ของการใช้ประโยชน์จากเห็ดป่าในพื้นที่ 2) เพื่อศึกษาถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการและใช้ประโยชน์จากเห็ดป่าในพื้นที่จากอดีตถึงปัจจุบัน และ 3) เพื่อประเมินผลของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการและใช้ประโยชน์จากเห็ดป่า

การศึกษครั้งนี้ประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญ ได้แก่ ผู้อาวุโสและผู้รู้ของชุมชน ผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ตัวแทนประชากรใน 3 ช่วงอายุ ได้แก่ วัยรุ่น วัยกลางคน และวัยชรา รวมถึงการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม เมื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทางเอกสารและข้อมูลภาคสนามแล้ว ได้นำข้อมูลมาทำการตรวจสอบและจัดหมวดหมู่ แล้วจึงนำไปวิเคราะห์ร่วมกับข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ในการศึกษา

ผลการศึกษาพบว่า สถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์จากเห็ดป่าของชุมชนบ้านคอนชัยนั้นเกิดขึ้นภายใต้ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เป็นผลมาจากการภาครัฐ คือการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติ ซึ่งก่อให้เกิดแรงขับเคลื่อน และแรงกดดันไปพร้อมๆ กันต่อชาวบ้านในวัตถุประสงค์ของการใช้ประโยชน์ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเพื่อบริโภคไปเป็นเพื่อขายเป็นหลัก จึงส่งผลให้ชาวบ้านมีการเก็บหาเห็ดป่าอย่างเข้มข้นมากขึ้น จนกระทั่งในปัจจุบัน (2552) ที่ปริมาณและชนิดของเห็ดป่าลดลงอย่างมาก ประกอบกับเศรษฐกิจจากภายนอกที่ขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ชาวบ้านจึงออกไปทำงานรับจ้างนอกหมู่บ้านเพิ่มมากขึ้น การเก็บหาเห็ดป่าในปัจจุบันจึงลดลง

ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการ และใช้ประโยชน์จากเห็ดป่าได้รับผลกระทบตามมาจากวัตถุประสงค์ในการใช้ประโยชน์ที่เปลี่ยนแปลงไป การเก็บหาเป็นไปด้วยความเข้มข้น

ก่อให้เกิดการละเลยในการปฏิบัติตามภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิมที่เคยยึดถือมา จึงทำให้มีการขาดช่วงของการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้ประโยชน์และการเก็บหาเห็ดป่า

เมื่อประเมินจากสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการการใช้ประโยชน์จากเห็ดป่าแล้ว ผลคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่คงอยู่ในปัจจุบันนั้นไม่เพียงพอต่อการจัดการการใช้ประโยชน์จากเห็ดป่า ภายใต้อาณาเขตทางเศรษฐกิจ และสังคมทุนนิยมดังเช่นในปัจจุบันนี้ ประกอบกับความเสื่อมคลายความเชื่อตามกฎเกณฑ์ของชุมชนในการควบคุมดูแลการใช้ประโยชน์จากเดิมที่เคยยึดถือปฏิบัติ ถูกลดบทบาทลงอย่างมาก และถูกแทนที่ด้วยข้อบังคับบทลงโทษในทางกฎหมายของอุทยานแห่งชาติ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

Thesis Title	Local Knowledge on Management and Utilization of Wild Mushroom: A Case Study of Don Chai Village, Mueang Pan Sub-district, Mueang Pan District, Lampang Province
Author	Miss Patchaporn Wipasrinimit
Degree	Master of Science (Sustainable Land Use and Natural Resource Management)
Thesis Advisor	Dr. Sidthinat Prabudhanitisarn

ABSTRACT

This Master thesis is about local knowledge on management and utilization of wild mushroom in Don Chai Village, Mueang Pan Sub-district, Mueang Pan District, Lampang Province. It aims at 1) investigating the situations and changes on the use of wild mushrooms from the past to the present (1983-2009), 2) studying the local knowledge in managing and making uses from wild mushrooms from the past to the present, and 3) assessing the outcomes of local knowledge on management and utilization of wild mushrooms.

This study is a qualitative research collecting data from interviewing people who are the elders, the experts of the community, and the leaders of the community, both formally and informally. Moreover, three sample groups who are classified by ages – teenagers, middle-ages and the elders, are interviewed and participant-observed. After collecting data from related literatures and field works, the data have been investigated and classified, then they are analyzed according to the objectives of the study.

From the findings, it is found that the situations and changes on the use of wild mushrooms of Don Chai Village occur from three factors – economy, society and culture, which results from the establishing of national parks, causing some drives and pressures to the villagers at the same time. The purpose of land utilization has changed from domestic consumption to trading; villages collect wild mushrooms intensively. In 2009, as the numbers of mushrooms have been decreased, and the economy is extended, the villagers work for wages outside the community; consequently, the wild mushrooms collecting at present becoming diminished.

The local knowledge on management and utilization of wild mushrooms have been affected from the changing purpose of land utilization. Due to intensive wild-mushroom

collecting, a number of villagers ignore complying with the original local knowledge, thus there is some discreteness in passing on local knowledge on land utilization and wild mushrooms collecting between generations.

According to the third objective of this study. When assessing the situations and changes of local knowledge on utilization of wild mushrooms, it is discovered that the present local knowledge is insufficient for the management of wild mushrooms utilization in this present economic situation and capitalism. Furthermore, the cultural belief, according to the rules of the community on land utilization, has been lost since this belief is replaced by the regulations and legal punishments of national parks.